

**Ekonomik Sorunlar:
Kıtlık
ve Seçim**

Prepared by:

Fernando & Yvonn Quijano

2

Ekonomik Sorunlar: Kıtlık ve Seçim

BÖLÜMÜN ANA HATLARI

Kıtlık, Seçim, ve Fırsat Maliyeti

Bir Kişinin Olduğu Ekonomide
Kıtlık ve Seçim
Birden Fazla Kişinin Olduğu
Ekonomide Kıtlık ve Seçim
Üretim İmkanları Eğrisi
Ekonomik Sorun

Ekonomik Sistemler

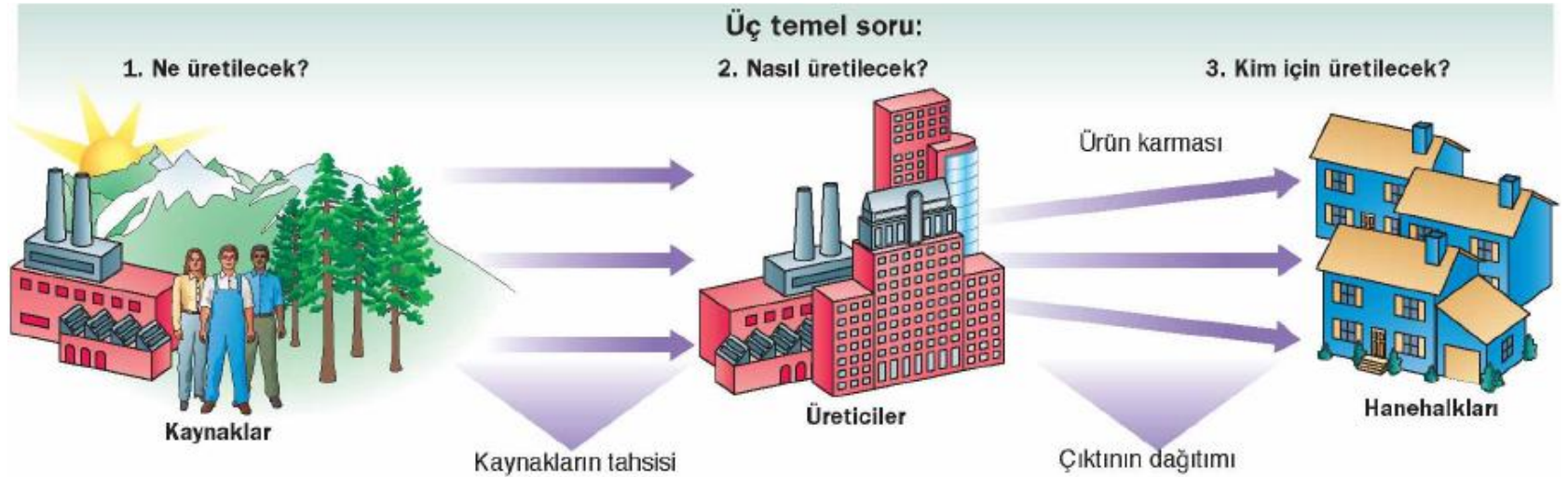
Merkezi Ekonomiler
Laissez-Faire Ekonomileri:
Serbest Piyasa
Karma Sistemler, Piyasalar, ve
Hükümetler

İleriye Bakış

Ekonomik Sorunlar: Kıtlık ve Seçim

▼ ŞEKİL 2.1 Üç Ana Soru

Her toplum kıt kaynaklarını yararlı mal ve hizmetlere dönüştüren bazı sistemlere veya sürece sahiptir. Toplum bunu yaparken, ne üretileceğine, nasıl üretileceğine ve kim için üretileceğine (ürünün nasıl dağıtılacağına) karar vermek zorundadır. Tahsis edilecek birincil kaynaklar toprak, emek ve sermayedir.

Ekonomik Sorunlar: Kıtlık ve Seçim

Kapital (Sermaye) Mal ve hizmetlerin üretiminde kullanılan ve üretilen şeylerdir.

Üretim faktörleri (ya da faktörler) Üretim sürecindeki girdilerdir. Diğer bir ifade ile kaynaklardır.

Ekonomik Sorunlar: Kıtlık ve Seçim

üretim Kıt kaynakları faydalı mal ve hizmetlere dönüştürme sürecidir.

girdiler ya da kaynaklar İnsan isteklerini tatmin etmek amacıyla doğrudan ya da dolaylı olarak kullanılan ve doğa ya da önceki nesiller tarafından üretilmiş her şeydir.

çıktılar Hane halkı için değeri olan mal ve hizmetlerdir.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Bir Kişinin Olduğu Ekonomide Kıtlık ve Seçim

Kompleks bir ekonomiyi karakterize eden neredeyse her temel karar, basit bir ekonomide ortaya çıkmış olabilir.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Bir Kişinin Olduğu Ekonomide Kıtlık ve Seçim

Fırsat Maliyeti

Zoraki seçim ve kıtlık kavramları ekonomi disiplininin merkezidir.

Fırsat maliyeti Bir seçim yaparken ya da karar verirken vazgeçtiğimiz en iyi alternatiftir.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Bir Kişinin Olduğu Ekonomide Kıtlık ve Seçim

Fırsat Maliyeti

UYGULAMADA EKONOMİ

Dondurulmuş Gıdalar ve Fırsat Maliyetleri

Dondurulmuş gıda pazarında son 50 yıldaki büyüme, yaşamımızdaki fırsat maliyetlerinin önemine iyi bir örnek teşkil eder.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Birden Fazla Kişinin Olduğu Ekonomide Kıtlık ve Seçim

Uzmanlaşma, Mübadele ve Karşılaştırmalı Üstünlük

Karşılaştırmalı üstünlükler teorisi Ricardo'nun teorisine göre uzmanlaşma ve serbest ticaret, ticaret yapan her kişiye fayda sağlayacaktır. Hatta buna mutlak olarak üstün olanlar da dahildir.

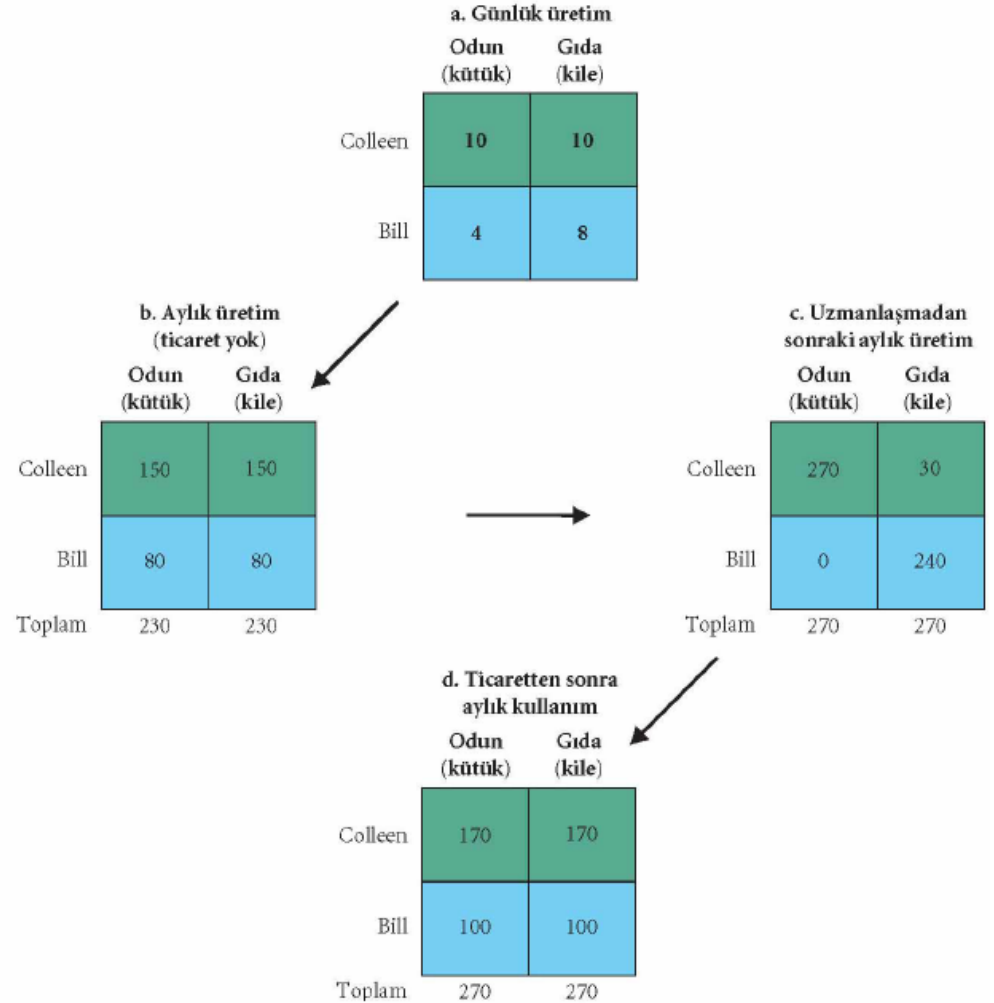
Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Birden Fazla Kişinin Olduğu Ekonomide Kıtlık ve Seçim

► ŞEKİL 2.2 Karşılaştırmalı üstünlük ve Ticaretten Doğan Kazançlar

Bu şekilde, (a) Colleen ve Bill'in bir günde elde edebilecekleri kütüklerin sayısını ve gıdanın kilesini (bushels=36,5 kg) göstermektedir. ve (b) eşit sayıda kütük ve kile istediklerini varsayarak, bir ayda ne kadar ürün elde edeceklerini göstermektedir. Colleen zamanını eşit kısıma (50/50), ayırarak her bir iş için 15 gün ayırmakta ve toplamda çıktısı 150 kütük ve 150 kile gıda olmaktadır. Bill, zamanının 20 gününü kütük üretimi 10 günün ise gıda toplamaya ayırmaktadır.

(c) ve (d), de görüldüğü gibi uzmanlaşarak ve ticaret yaparak, hem Colleen hem de Bill (c) den (d) ye geçerek daha iyi durumda olacaklardır. Colleen 100 kütük karşılığında Bill'den 140 kile gıda alarak ticaret yapmaktadırlar.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Birden Fazla Kişinin Olduğu Ekonomide Kıtlık ve Seçim

Uzmanlaşma, Mübadele ve Karşılaştırmalı Üstünlükler

mutlak üstünlük Eğer bir üretici ürettiği mal ya da hizmeti diğer üreticiye göre *daha az kaynak* kullanarak üretiyorsa mutlak üstünlüğe sahiptir.

Karşılaştırmalı üstünlük Eğer bir üretici ürettiği mal ya da hizmeti diğer üreticiye göre *daha düşük fırsat maliyeti* ile üretiyorsa karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Birden Fazla Kişinin Olduğu Ekonomide Kıtlık ve Seçim

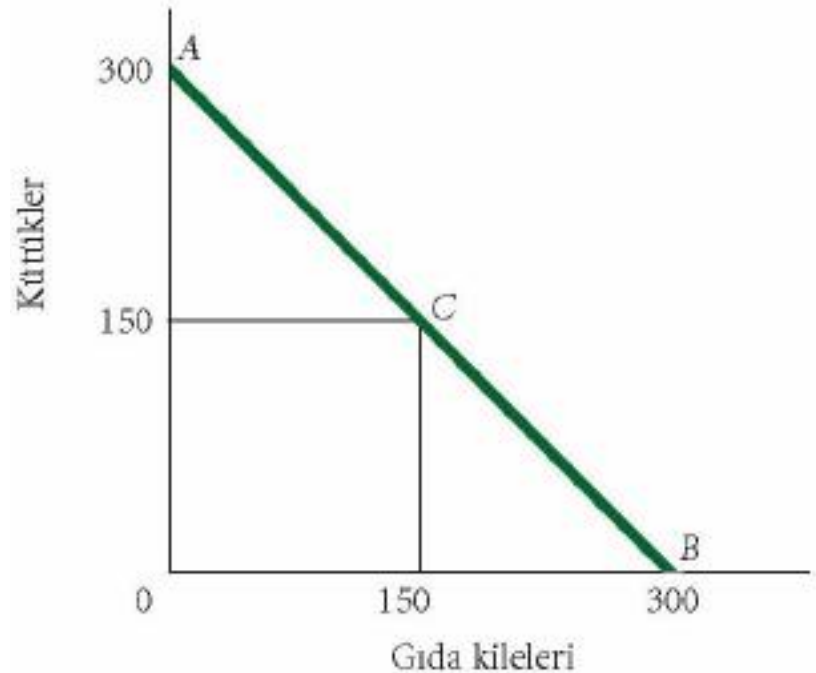
Karşılaştırmalı Üstünlüğün ve Ticaretten Kazanımın Grafikselsunumu

► ŞEKİL 2.3a Üretim Olanakları (Ticaret Yok)

Şekil (a) Colleen'in kendi başına üretebileceği kütük ve gıda kombinasyonlarını tamamını göstermektedir. Eğer her ay kütük kesmeye tüm 30 günü ayırırsa 300 kütük kesebilecektir, ancak gıda sıfır olacaktır (A noktası).

Eğer 30 günü gıdaya ayırırsa, 300 kile gıda ve 0 kütük elde edecektir (B noktası). 15 günü gıda toplamaya ve 15 günü de kütük kesmeye ayırırsa her birinde 150 birim elde edecektir (C noktası).

a. Colleen'in üretim olanakları (aylık çıktı)

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

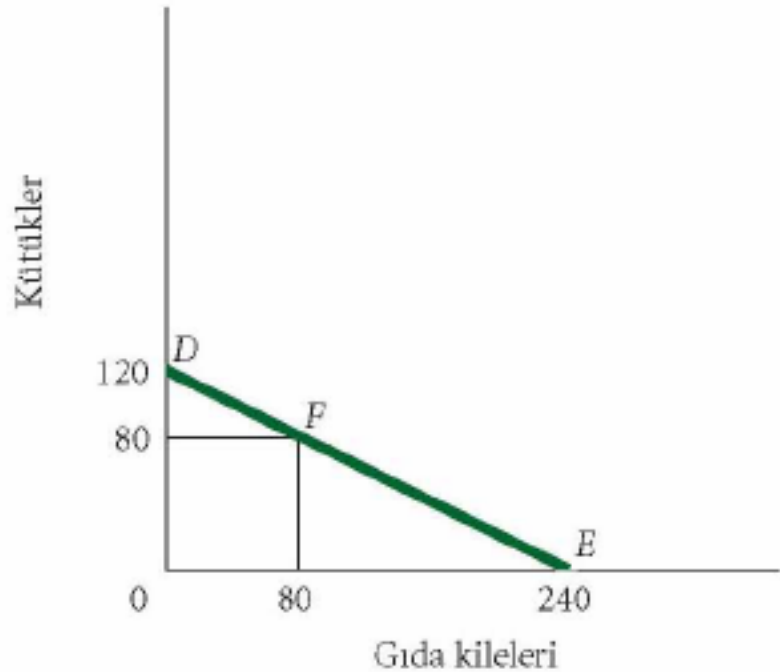
Birden Fazla Kişinin Olduğu Ekonomide Kıtlık ve Seçim

Karşılaştırmalı Üstünlüğün ve Ticaretten Kazanımın Grafikselsunumu

► ŞEKİL 2.3b Üretim Olanakları (Ticaret Yok)

Şekil (b) Bill'in kendi başına üretebileceği kütük ve gıda bileşimlerinin tamamını göstermektedir. Eğer Bill her ay 30 günü kütük kesmeye ayırırsa 120 adet kütük fakat 0 birim gıda elde edecektir (D noktası). Eğer 30 günü gıdaya ayırırsa 240 kile gıda fakat 0 adet kütük elde edecektir (E noktası). Eğer 20 günü kütük kesmeye ve 10 günü de gıdaya ayırırsa her birinde 80 birim elde edecektir (F noktası).

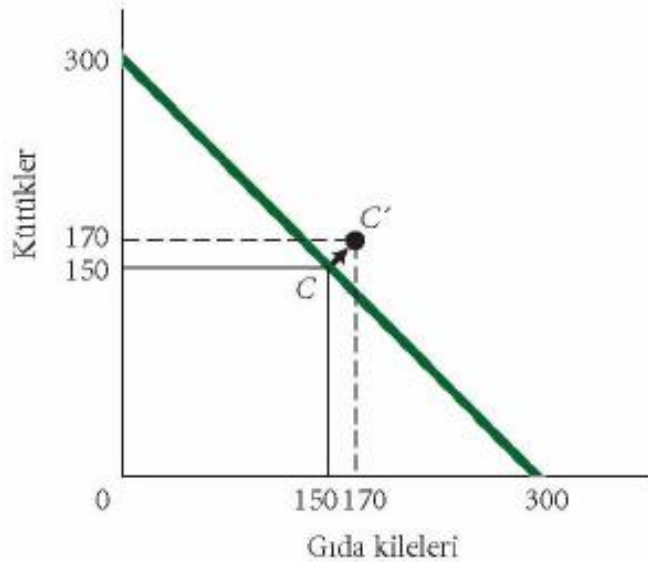
b. Bill'in üretim olanakları (aylık çıktı)

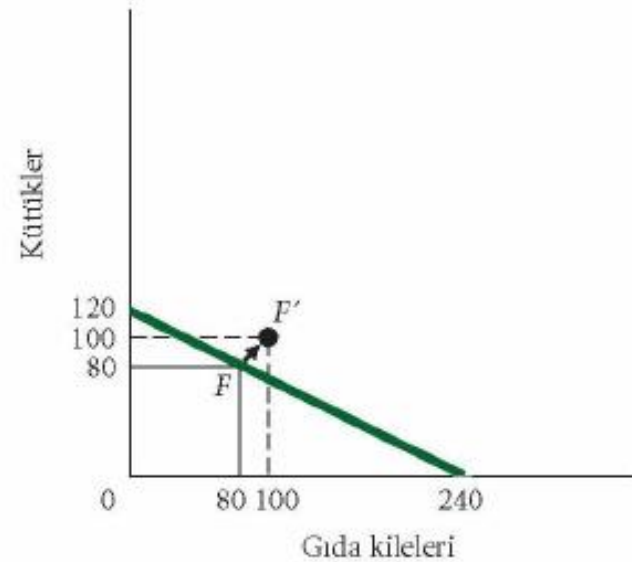
Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Birden Fazla Kişinin Olduğu Ekonomide Kıtlık ve Seçim

a. Colleen orijinal üretim olanakları eğrisinin ötesine hareket eder

b. Bill orijinal üretim olanakları eğrisinin ötesine hareket eder

▲ ŞEKİL 2.4 Colleen ve Bill'in Ticaretten Doğan Kazançları

Colleen ve Bill uzmanlaşarak ve ticaret yaparak kendi üretim olanaklarının daha ötesine hareket edebilirler. Eğer Bill tüm zamanını gıda üretmeye harcarsa, 240 kile gıda ve 0 adet kütük üretecektir. Eğer bunun 140 kilesini Colleen ile 100 adet kütükle değiştirirse, sonuçta 100 adet kütük ve 100 kile gıdaya sahip olacaktır. Şekil (b) Bill'in F noktasından F' noktasına hareket edebileceğini göstermektedir.

Eğer Colleen odun kesmeye 27 gün ve gıda toplamaya 3 gün harcarsa, 270 adet kütük ve 30 kile de gıda üretecektir. Eğer 100 adet kütüğü Bill'e 140 kile gıda karşılığında verirse (ticaret), Colleen'in 170 adet kütük ve 170 kile gıdaya sahip olacaktır. Şekil (a) Colleen'in C noktasından C' noktasına hareket edebileceğini göstermektedir.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Birden Fazla Kişinin Olduğu Ekonomide Kıtlık ve Seçim

Bugünkü ve gelecekte beklenen faydaları ve maliyetleri karşılaştırmak

O veya bu şekilde bazı eylemlerin bugün sağlayacağı fayda ile gelecekte sağlayacağı faydaları arasında seçim yaparız.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Birden Fazla Kişinin Olduğu Ekonomide Kıtlık ve Seçim

Sermaye Malları ve Tüketici Malları

Tüketici Malları Mevcut (cari) tüketim için üretilen mallardır.

Sermaye Malları Üretimi gerçekleştirebilmek için kullanılan araç gereçlerdir.

Yatırım Yeni sermaye üretmek için kaynakları kullanma sürecidir.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

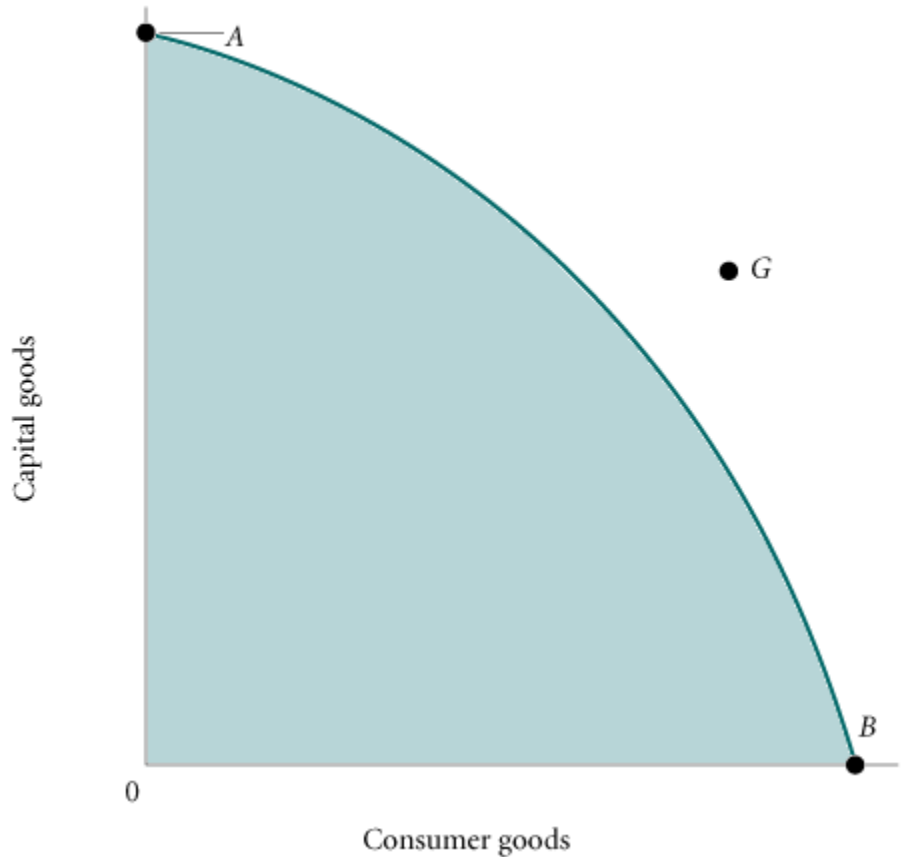
Üretim İmkanları Eğrisi (Production Possibility Frontier)

Üretim imkanları eğrisi (ppf) Toplumun sahip olduğu bütün kaynaklar etkin bir şekilde kullanıldığında, üretilmesi mümkün olan mal ve hizmetlerin bileşimini gösteren eğridir.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Üretim İmkanları Eğrisi (Production Possibility Frontier)

Eğrinin altındaki ve sol tarafındaki (boyalı alan) bütün noktalar toplumun elindeki kaynaklar ve mevcut teknoloji ile sermaye malları ve tüketim mallarının bileşimini göstermektedir. G gibi eğrinin üzerinde ve sağında kalan noktalar ulaşılamayacak olan bileşimleri göstermektedir. Eğer ekonomi A noktası gibi bir noktada ise hiç tüketim malı üretmemekte; bütün kaynaklar sermaye malı üretiminde kullanılmaktadır. Eğer ekonomi B noktasında ise yalnız tüketim malları üretilmektedir.

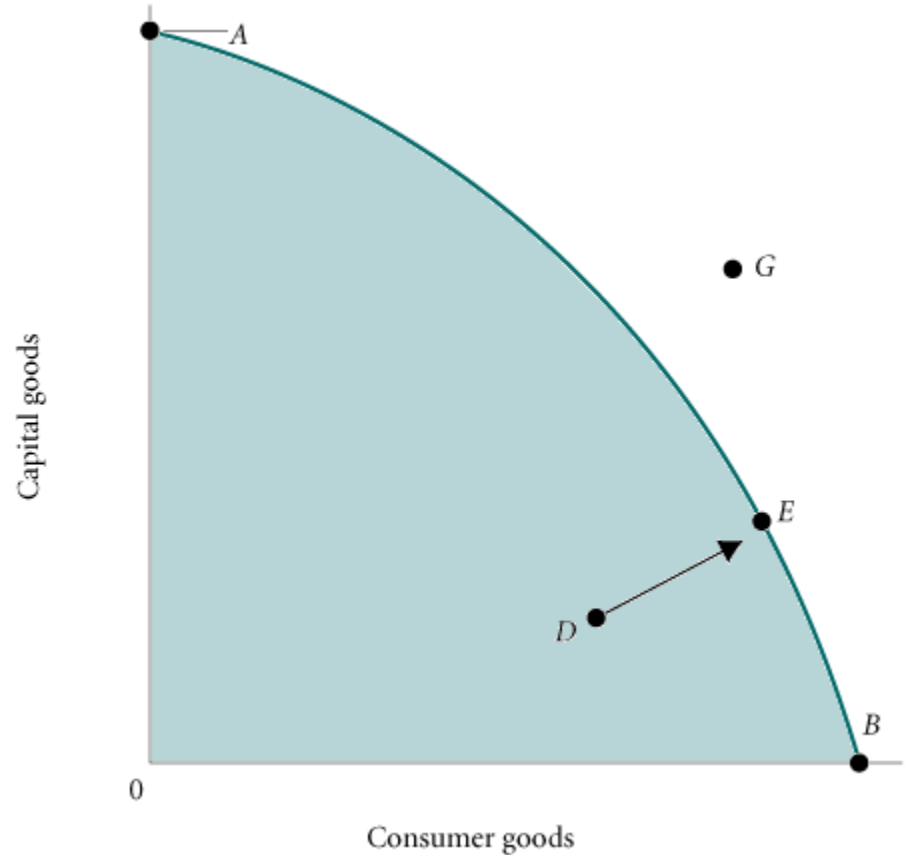
Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Üretim İmkanları Eğrisi (Production Possibility Frontier)

Bir ekonomi toprak, işgücü ve sermaye kaynaklarının tamamını (tam istihdam) kullanıyor olsa bile D gibi PPF eğrisinin iç kısmında bir noktada bulunabilir. Ekonomi bu kaynakları *etkin kullanmıyor* olabilir.

İşsizlik dönemleri D gibi PPF içindeki noktalara tekabül edebilir.

D noktasından eğriye doğru ilerleme kaynakların tam istihdamının temin edilmekte olduğu anlamına gelir.

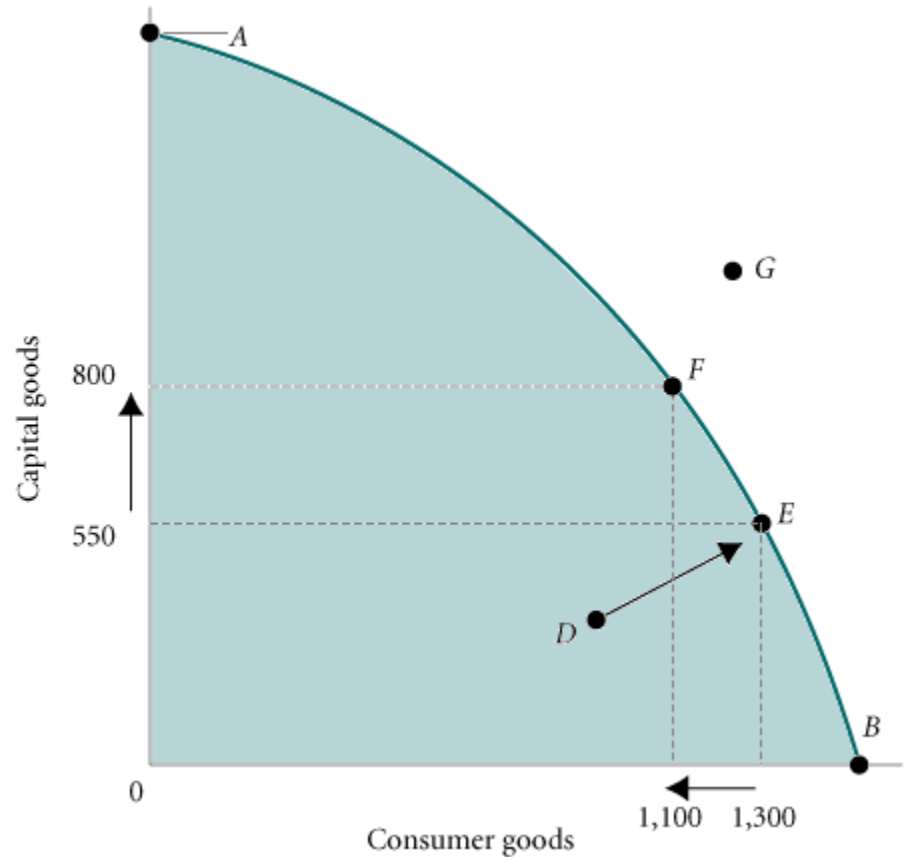
Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Üretim İmkanları Eğrisi (Production Possibility Frontier)

► ŞEKİL 2.5 Üretim Olanakları Eğrisi

Bu eğri (PPF) ekonomik kavramları yansıtır. En önemlilerinden birisi fırsat maliyetidir. Daha fazla sermaye malı üretmenin fırsat maliyeti daha az tüketim malları üretmektir.

E noktasından F noktasına harekette sermaye mallarının miktarı 550'den 800'e yükselir, ancak tüketim mallarının miktarı 1300'den 1100'e iner.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Üretim İmkanları Eğrisi (Production Possibility Frontier)

İşsizlik

Ekonomik kriz ve resesyon dönemlerinde, firmalar ve endüstriler kapasitelerinin altında üretim yaparlar. Var olan sermaye ve emeğin tamamı üretimde kullanılmadığında, üretim kapasitesi tam anlamıyla kullanılmamış olur.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Üretim İmkanları Eğrisi (Production Possibility Frontier)

Etkinsizlik

Boşa harcanan veya yanlış yönetilen her kaynak firmaların potansiyelinin altında çalışmasına neden olur.

Bazen de etkinsizlik firmaların yanlış yönetilmesinden çok ekonominin yanlış yönetilmesinden kaynaklanmaktadır.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Üretim İmkanları Eğrisi (Production Possibility Frontier)

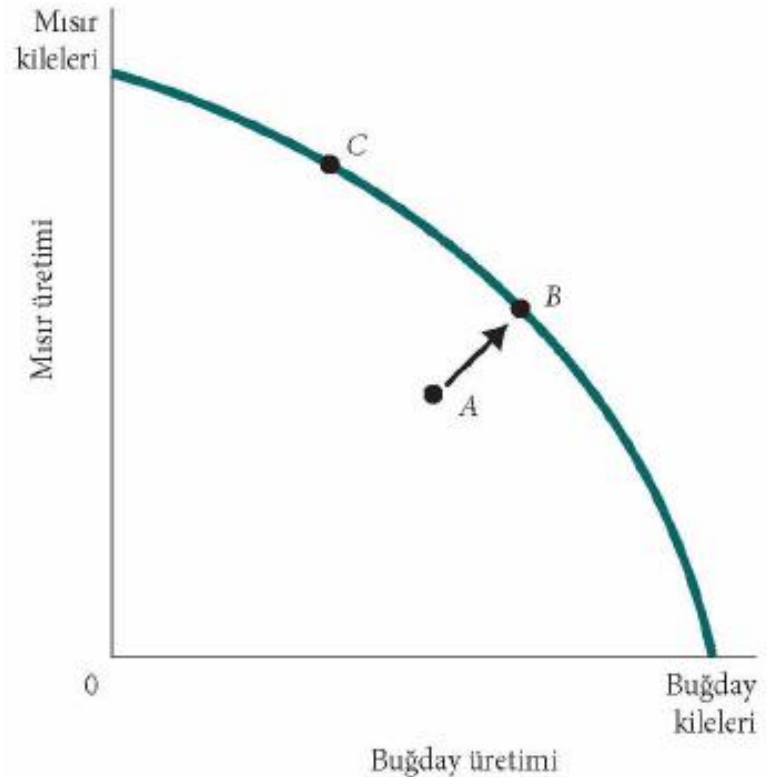
Etkinsizlik

► ŞEKİL 2.6 Tarımda Toprağın Yanlış Tahsisinden Kaynaklanan Etkinsizlik

Toplum sahip olduğu kaynakları etkinsiz biçimde kullanarak kendi PPF'i (A noktası) içerisinde kalabilir.

Örneğin, eğer mısır üretimi için Trakya'nın iklimi ve toprağı ve buğday üretimi için de Anadolu'nunki daha uygun ise Anadolu çiftçisinin mısır üretmeye ve Trakya çiftçisinin buğday üretmeye zorlayan bir kanun her iki ürünün daha az üretilmesine yol açar.

Bu durumda, toplum B noktası yerine A noktasında olacaktır.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Üretim İmkanları Eğrisi (Production Possibility Frontier)

Etkin Üretim Karması

Etkinlik için ekonomi halkın istediğini üretmelidir.

Negatif eğim ve Fırsat Maliyeti

Marjinal Dönüşüm Oranı(MRT) Üretim olanakları eğrisinin eğimidir.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Üretim İmkanları Eğrisi (Production Possibility Frontier)

Artan Fırsat Maliyeti Yasası

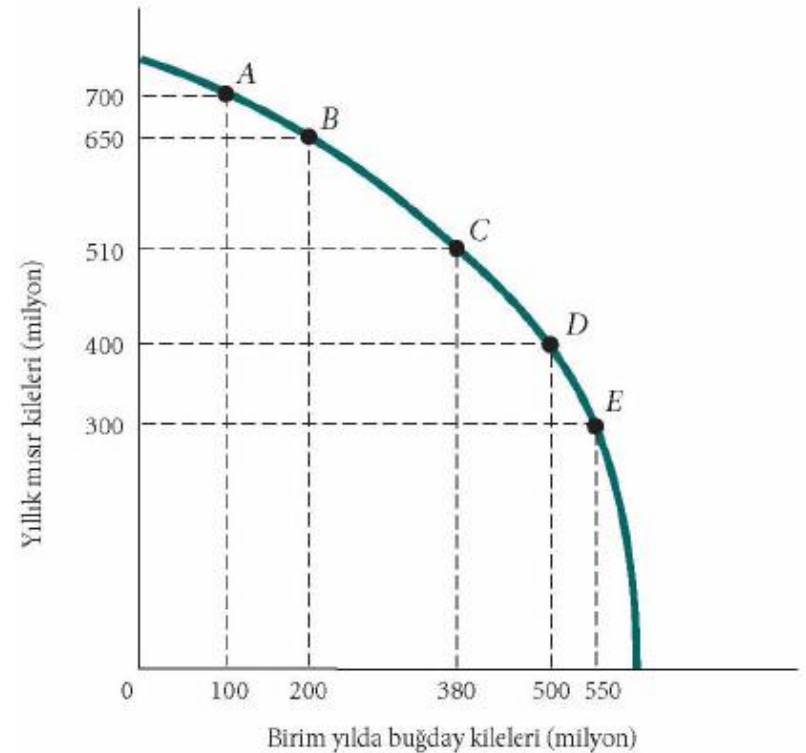
TABLO 2.1 Ohio ve Kansas'ta Toplam Mısır ve Buğday Üretim Olanakları Şedülü

ppf üzerindeki nokta	Toplam Mısır Üretimi (Milyon Kile/yıl)	Toplam buğday Üretimi (Milyon Kile/yıl)
A	700	100
B	650	200
C	510	380
D	400	500
E	300	550

► ŞEKİL 2.7 Ohio ve Kansas'ta Mısır ve Buğday Üretimi

Üretim olanakları eğrisi (PPF) kaynaklarını buğday üretiminden mısır üretimine doğru kaydırduğımızda mısır üretiminin fırsat maliyetinin arttığını göstermektedir. E noktasından D noktasına hareketle 500 milyon kile daha az buğday üretme pahasına 100 milyon kile ilave mısır elde ediyoruz.

B noktasından A noktasına olan hareketle 100 milyon kile buğdaydan vazgeçerek ilave yalnızca 50 milyon kile mısır üretiyoruz. Mısırın kile başına maliyeti- kaybedilen buğdayla ölçülen- artmış bulunmaktadır.

Scarcity, Choice, And Opportunity Cost

Üretim İmkanları Eğrisi (Production Possibility Frontier)

Ekonomik Büyüme

Ekonomik Büyüme Ekonominin toplam çıktısındaki (üretimindeki) artıştır. Büyüme, toplum yeni kaynaklara sahip olduğunda ya da mevcut kaynakları kullanarak daha fazla üretmeyi öğrendiğinde olur.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Üretim İmkanları Eğrisi (Production Possibility Frontier)

Ekonomik Büyüme

TABLO 2.2 A.B.D.'de Mısır ve Buğday Üretiminde Artan Verimlilik, 1935-2007

	Mısır		Buğday	
	Dönüm Başına Verim (Kile)	Her 100 Kile Başına Düşen Emek Saati	Dönüm Başına Verim (Kile)	Her 100 Kile Başına Düşen Emek Saati
1935-1939	26.1	108	13.2	67
1945-1949	36.1	53	16.9	34
1955-1959	48.7	20	22.3	17
1965-1969	78.5	7	27.5	11
1975-1979	95.3	4	31.3	9
1981-1985	107.2	3	36.9	7
1985-1990	112.8	NA ^a	38.0	NA ^a
1990-1995	120.6	NA ^a	38.1	NA ^a
1998	134.4	NA ^a	43.2	NA ^a
2001	138.2	NA ^a	43.5	NA ^a
2006	145.6	NA ^a	42.3	NA ^a
2007	152.8	NA ^a	40.6	NA ^a

^aVeri mevcut değil.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

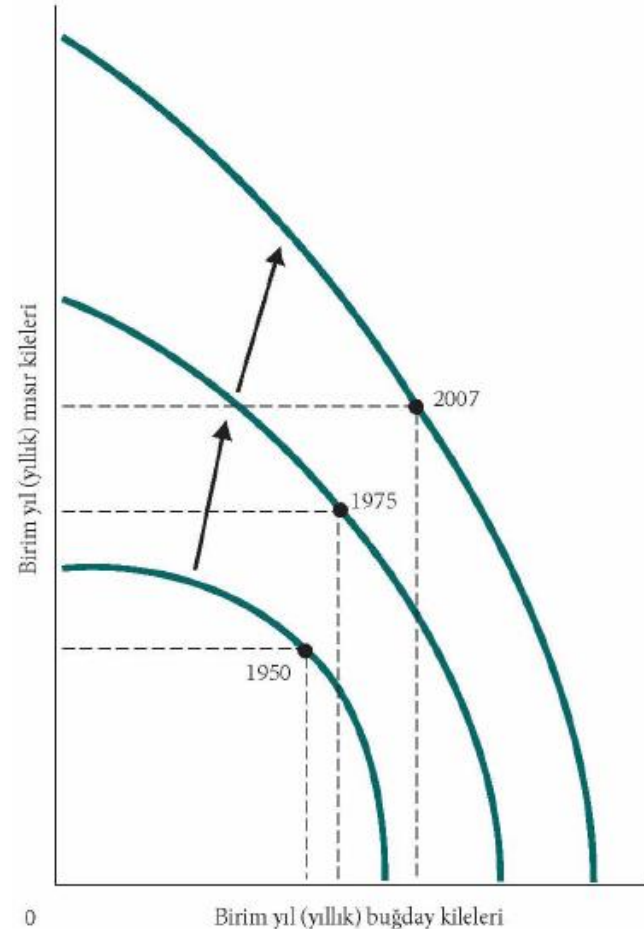
Üretim İmkanları Eğrisi (Production Possibility Frontier)

Ekonomik Büyüme

► **ŞEKİL 2.8 Ekonomik Büyüme PPF'yi Yukarı ve Sağa Kaydırır**

Verimlilik artışları hem mısır hem de buğday üretmede A.B.D.'nin becerisini artırdı. Tablo 2.2'de görüldüğü gibi mısır üretimindeki verimlilik artışları buğday üretiminden daha fazladır. Bu durumda PPF'in kayması paralel değildir.

Not: Eğer mısır ve buğday üretimindeki emek ve toprağın miktarı değişirse de PPF kayar. Burada verimlilikteki artışı vurgulamamıza rağmen yıllar arasındaki gerçek kayma kısmen emek ve toprak miktarındaki değişmeler nedeniyle.

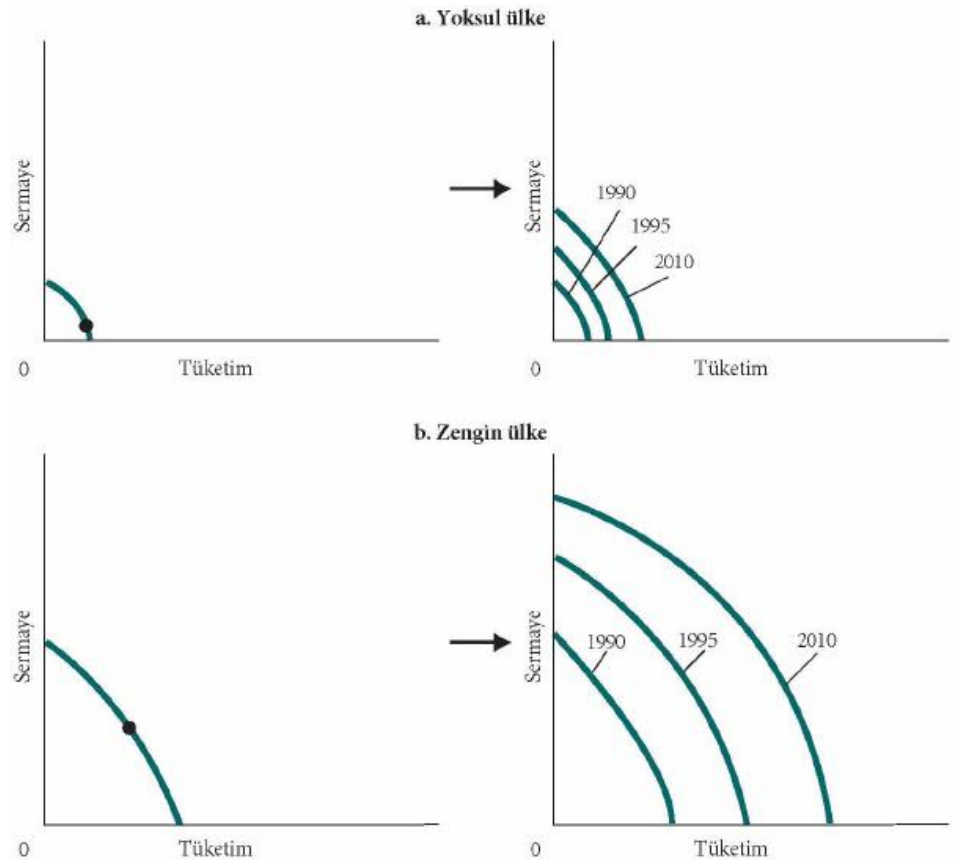
Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Üretim İmkanları Eğrisi (Production Possibility Frontier)

Büyümenin kaynakları ve Yoksul Ülkelerin Sorunu

► **ŞEKİL 2.9 Sermaye Malları ve Fakir ve Zengin Ülkelerde Büyüme**
Zengin ülkeler fakir ülkelere göre daha kolayca kaynaklarını sermaye malları üretmeye yönlendirebilir ve daha fazla kaynak sermaye üretimine akar, daha hızlı ekonomik büyüme olur.

Böylelikle, fakir ve zengin ülkeler arasındaki açık zamanla büyür.

Kıtlık, Seçim ve Fırsat Maliyeti

Ekonomik Sorun

Tüm ekonomik sistemlerin karşı karşıya kaldığı üç temel soruyu hatırlayalım:

- (1) Ne Üretilecek?
- (2) Nasıl üretilecek?
- (3) Kimin için üretilecek?

Kaynakların kıt olduğu düşünüldüğünde, büyük ve karmaşık toplumlar, bu üç soruya nasıl cevap vereceklerdir?

Ekonomik Sistemler

Merkezi Ekonomiler

Merkezi Ekonomiler (Kumanda ekonomileri)

Hükümetlerin üretim hedeflerini, geliri ve fiyatları, doğrudan veya dolaylı olarak belirlediği bir ekonomidir.

Ekonomik Sistemler

Laissez-faire Ekonomileri: Serbest Piyasa

laissez-faire ekonomi Fransızca'da kelime anlamı “bırakın yapsınlar” şeklindedir. Bireylerin ve firmaların herhangi bir yönlendirme veya regülasyon olmadan kendi çıkarları peşinde kuştukları bir ekonomidir.

Piyasa Alıcı ve satıcıların karşılıklı olarak etkileşim içinde olduğu ve mal ve hizmet değişiminde buldukları yerdir.

Bazı piyasalar basittir bazıları ise karmaşık. Fakat hepsinde alıcı ve satıcılar biraraya gelir. Serbest piyasa ekonomisinde alıcıların ve satıcıların davranışları ne üretileceğini, nasıl üretileceğini ve kimler için üretileceğini belirler.

Ekonomik Sistemler

Laissez-faire Ekonomileri: Serbest Piyasa

Tüketici Egemenliği

Tüketici egemenliği Tüketicilerin neyi alacaklarına ya da almayacaklarına ilişkin seçimleri, üreticileri neyi üreteceklerini dikte etmesidir. Bundan dolayı Serbest Piyasalarda tüketici egemenliği kavramı ortaya çıkmıştır. Bunun için en uygun yerli ifade 'müşteri her zaman haklıdır'.

Ekonomik Sistemler

Laissez-faire Ekonomileri: Serbest Piyasa

Bireysel Üretim Kararı: Serbest Teşebbüs Individual Production
Decisions: Free Enterprise

Serbest teşebbüs Kâr arayışı içindeki bireylerin özel işletmeler kurma ve çalıştırmasıdır.

Ekonomik Sistemler

Laissez-faire Ekonomileri: Serbest Piyasa

Çıktının Bölüşümü

Hanehalkının ıktıdan aldığı pay onun gelinine ve servetine bağlıdır.

Gelir hanehalkının bir yıl boyunca elde ettiği kazançtır. Bu kazanç birkaç yoldan elde edilebilir: ücret, maaş, faiz vb.

Servet hanehalkının tasarruf veya miras yoluyla sahip olduğu geçmiş gelininin birikimli miktarıdır.

Ekonomik Sistemler

Laissez-faire Ekonomileri: Serbest Piyasa

Fiyat Teorisi

Serbest piyasa ekonomilerinde temel ekonomik sorular kendiliğinden cevaplandırılmaktadır.

Kendi çıkarları peşinde koşan bireyler işletmelerini kuracak ve insanların istediği mal ve hizmetleri üreteceklerdir. Diğer bireyler becerilerini arttırıp arttırmamaya, çalışıp çalışmamaya ve satın alıp almamaya, satıp satmamaya, kazandıkları geliri tasarruf veya yatırım yapıp yapmamaya karar vereceklerdir.

Tüm bunları koordine eden mekanizma fiyattır

Ekonomik Sistemler

Karma Sistemler, Piyasalar ve Hükümetler

Merkezi kumanda ekonomileri ve serbest piyasa ekonomileri iki uç noktada yer alır ve gerçek hayatta mevcut değildir. Geçerli olan ekonomik sistemler bu ikisinin karmasıdır.

Karma sistemler her iki uç noktanın da eksiklerini kapatmaya çalışmaktadır.